

Guds love

Effekter af øget forening af kirke og stat

Religion bevæger sig i stigende grad ud af det private rum og ind i den politiske og offentlige sfære. Både i Danmark og internationalt ser vi en sammenblanding af religion og politik med politiske partiers definition af Danmark som en kristen stat, islamistiske regerings magtovertagelse i Mellemøsten og øget samarbejde mellem religiøse organisationer og statsregeringer i USA. I Guds eget land har religionen historisk set stor betydning og kirkelige organisationer udfører en del af det velgørehedsarbejde man i Nordeuropa har overladt til staten. USA har dog haft en skarp adskillelse mellem kirke og stat uden en statsreligion eller samarbejde mellem kirke og stat. Dette er formuleret af Thomas Jefferson som en mur af separation, der bygges mellem kirke og stat. Men hvad sker der når denne mur gradvist nedbrydes? Mine resultater viser at et tættere samarbejde mellem kirke og stat i flere amerikanske stater, har gjort de påvirkede amerikanere mere religiøse. Jeg kan dermed forklare en del af mysteriet om amerikanernes fortsat høje religiøsitet og hvilken effekt politiske ændringer har på kulturelle værdier.

Gradvis nedbrydning af muren mellem kirke og stat

Til trods for mange diskussioner om hvilken betydning øget samarbejde mellem kirke og stat har for samfundets udvikling, er der meget lidt empirisk forskning på området. Det skyldes blandt andet manglen på et eksperiment, der kan danne grundlag for en kausalitetsanalyse. For hvordan findes den rene effekt af ændringer i forholdet mellem religion og stat, når ændringerne ofte sker gradvist over en lang årrække eller pludseligt sammen med andre politiske ændringer som ved krige eller statskup. I min ph.d. har jeg fundet en politisk ændring, der er så godt som et eksperiment, og derfor kan bruges til at undersøge den kausale effekt af tættere relationer mellem kirke og stat på befolkningens religiøsitet, kulturelle værdier og velfærd.

I projektet udnytter jeg at de trosbaserede initiativer (Faith-Based Initiatives) blev implementeret på forskellige tidspunkter i de amerikanske stater hen over årene 1996 til 2009. Initiativerne blev indført på føderalt niveau i 1996 for at gøre det nemmere for religiøse organisationer at levere offentlige velfærdsydelser. Eksempler på sådanne ydelser er afvænningscentre, fængselsarbejde, jobtræning, suppekøkkener og børnepasning. De enkelte stater kunne efterfølgende implementere initiativerne når der var politisk enighed om det. Det betød at nogle stater var hurtigt ude med love, der f.eks. sikrede repræsentanter fra de religiøse samfund et sæde i offentlige fordelingsudvalg. Andre stater implementerede aldrig initiativerne og beholdt dermed den skarpe adskillelse mellem kirke og stat.

I alt blev der implementeret 332 love på tværs af 44 stater over den 13-årige periode. Jeg sammenkobler data på de enkelte love med surveydata indsamlet hvert andet år i USA siden 1980. Datasættet indeholder informationer om amerikanernes religiøsitet, politiske overbevisning, socioøkonomiske status, alder, køn og meget mere. Det giver mig et samlet datasæt på 40.000 observationer på tværs af hele USA over en 20-årig periode. Den kausale effekt af implementeringen af den første lov kan herefter findes ved at kigge på om religiøsitetsniveauet i den enkelte stat ændres markant sammenlignet med perioden inden lovændringen og sammenlignet med den generelle udvikling i andre stater.

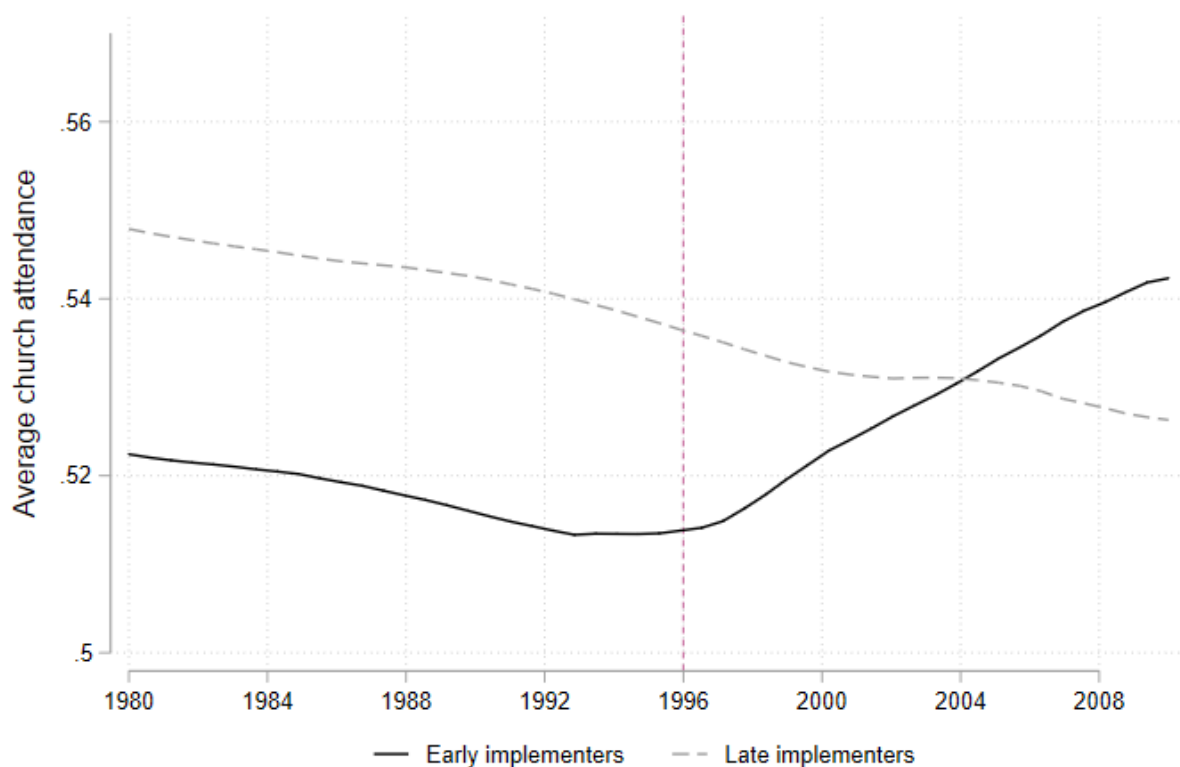
Love sendt fra himlen

I et medicinsk eksperiment kan forskerne udføre eksperimenter ved at behandle en tilfældigt udvalgt gruppe patienter eller rotter. Det er sjældent muligt for os økonomer, at lave samme eksperimenter med lovændringer for tilfældigt udvalgte dele af befolkningen. Ofte implementeres lovændringer på baggrund af en udvikling, der allerede er i gang eller et ønske fra befolkningen.

Som det ses i Figur 1 var den generelle tendens i USA, som i resten af den vestlige verden, faldende religiøsitet og deltagelse i religiøse ceremonier. Det gjaldt både for de stater, der implementerede lovene tidligt og dem, der implementerede senere eller aldrig. Det betyder at vi her ikke kan finde nogle systematiske forskelle i udviklingen på tværs af stater op til lovenes implementering. Hverken i religiøsitet eller andre relevante aspekter. Lovene var som sendt fra himlen.

Men for de stater, der gjorde de trosbaserede initiativer til lov, vendes udviklingen i religiøsitet og den religiøse deltagelse stiger. Og det samme gælder befolkningens generelle religiøsitet målt som deres tilknytning til deres religiøse gruppe, hvor ofte de beder, hvorvidt de ser biblen som Guds ord og hvor sikre de er på Guds eksistens. Lovene blev implementeret først i de stater, der havde det laveste religiøsitetsniveau før 1996. Ikke desto mindre betød lovændringen en så kraftig stigning i den religiøse deltagelse i de påvirkede stater, at det lå højere end gennemsnittet for de resterende stater allerede omkring år 2005.

Figur 1 Gennemsnitlig kirkegang efter hvornår staten implementerede det første trosbaserede initiativ

Note: Early implementers are states that implement their first faith-based initiative before the median implementation year, while late implementers enact their first initiative after this year. The lines represent the kernel-weighted local polynomial regression of the attendance rates.

En kirke på hvert hjørne

For at forstå hvordan lovændringerne kan påvirke befolkningens religiøsitet dykker jeg ned i indholdet af lovene og hvordan de virker. Den første tanke var, at den stigende religiøsitet skyldes at de fattige går mere i kirke hvis de får penge, mad eller lignende for at gå derhen. Altså en ren økonomisk effekt hvor det for den enkelte bliver mere rentabelt at gå i kirke. En sådan effekt er beskrevet i forbindelse med internationale religiøse missionsorganisationer, der giver ydelser i form af mad og skolegang, sammen med religiøs lære. Men jeg finder ingen tegn på, at religiøsitetstigningen skyldes flere velfærdsydelser i kirken. For det første påvirkes alle indkomstgrupper i samme grad. Rige såvel som fattige bliver mere religiøse. For det andet har de love, der direkte implementerede et religiøst velfærdsprogram, ikke nogen effekt. Det ser altså ikke ud til, at den simple økonomiske mekanisme driver resultaterne.

Men hvad gør så? Lovændringerne betød færre reguleringer og revisionsmæssige krav til de religiøse organisationer, der yder velfærdsydelser for offentlige midler. Det blev nemmere og mere fordelagtigt at

etablere religiøse organisationer. Jeg finder da også en klar effekt på antallet af religiøse menigheder og religiøse nonprofitorganisationer. Og når der er flere religiøse organisationer og menigheder i byen er det nemmere for alle, at finde et trossamfund de passer ind i. Det svarer til at du kører oftere på elløbehjul når der står et på hvert gadehjørne. Hertil kommer at flere politikere får et offentligt kendt religiøst tilhørsforhold i årene efter lovændringerne. Religion kom til at fylde mere i den offentlige sfære, både gennem politikerne og i gadebilledet.

Religionen og samfundet

Men hvorfor interesserer jeg mig overhovedet for religion som økonom? Tidligere studier har vist, at mere religiøse personer handler anderledes end ikke-religiøse personer, f.eks. ift. fertilitetsbeslutninger, arbejdsmarkedsdeltagelse, uddannelse, tillid, holdninger til innovation og teknologi, hvilket i yderste instans påvirker et lands indkomstniveau. Flere historiske studier viser hvordan religion kan bruges politisk til at legitimere magten. Mit studie bidrager til den eksisterende forskning ved at vise, at politikeres brug af religion og kirkens rolle i samfundet påvirker befolkningen – også når der er tale om en højtuddannet vestlig befolkning. Mine resultater viser at befolkningens religiøsitetniveau kan påvirkes indenfor en relativt kort periode og med få politiske ændringer.

En af grundene til at religiøsitet har så stor betydning for samfundet er, at det korrelerer med andre kulturelle værdier som tillid, tolerance og tro på videnskaben. I de videre undersøgelser af betydningen af de trosbaserede initiativer kigger jeg på befolkningens øvrige kulturelle værdier, udover religiøsitet. Det kan give en indikation på dybden af den religiøse overbevisning, samt hvor hurtigt andre kulturelle værdier påvirkes af den styrkede religiøsitet. I overensstemmelse med den tidligere litteratur om religiøse personers værdier finder jeg, at de trosbaserede initiativer øger modstanden mod homoseksualitet, mindsker den generelle tillid til andre personer samt den specifikke tillid til videnskaben. Resultaterne indikerer hermed at, til trods for at politikændringen udelukkende omhandlede religiøse organisationers samarbejde med staten, blev befolkningens grundlæggende værdisæt ændret.

Jeg har altså etableret en klar sammenhæng mellem initiativerne og befolkningens værdier. Men hvad med deres velfærd? Baggrunden for implementeringen var at udnytte de religiøse organisationers allerede store arbejde indenfor velgørenhed til at forbedre resultaterne af de offentlige velfærdsydelse. Hvis de religiøse organisationer er mere effektive og succesfulde i deres hjælp til fattige, kriminelle eller stofmisbrugere ville jeg forvente at finde signifikante sammenhænge mellem implementeringen af lovene og fattigdomsniveau, dødsfald som følge af en overdosis og kriminalitet. Jeg finder dog ingen sammenhænge på nogle af disse velfærdsmål udover en svag positiv effekt på sandsynligheden for at være i arbejde og en svag negativ effekt

på sandsynligheden for at være lykkelig. Der er således ingen tegn på at øget samarbejde mellem religiøse organisationer og staten resulterer i forbedrede vilkår for den fattige befolkning.